

Kontakty z Mediami
i Informacja

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
KOMUNIKAT PRASOWY nr 140/21
Luksemburg, 15 lipca 2021 r.

Opinia rzecznika generalnego w sprawie C-261/20
Thelen Technopark Berlin

Zdaniem rzecznika generalnego Macieja Szpunara sąd krajowy rozpoznający spór między jednostkami o roszczenie wywiedzione z przepisu krajowego, który określa minimalne taryfy wobec usługodawców w sposób sprzeczny z dyrektywą usługową, musi odstąpić od zastosowania takiego przepisu krajowego

Obowiązek ten wynika ze szczególnego charakteru przepisów dyrektywy usługowej jako konkretyzujących traktatową swobodę przedsiębiorczości oraz z konieczności poszanowania zagwarantowanego w Karcie praw podstawowych UE prawa podstawowego w postaci swobody zawierania umów

Dyrektywa usługowa¹ stanowi w szczególności, że państwa członkowskie sprawdzają, czy w ramach ich systemu prawnego podejmowanie lub prowadzenie działalności usługowej jest uzależnione od stosowania się przez usługodawcę do określonych minimalnych lub maksymalnych taryf. Ponadto państwa członkowskie sprawdzają, czy taryfy te są niedyskryminujące, konieczne i proporcjonalne.

W 2016 r. MN, prowadzący biuro inżynierskie, oraz Thelen Technopark Berlin GmbH, zawarli umowę o świadczenie usług inżynierskich, na mocy której MN zobowiązał się względem Thelen Technopark Berlin do świadczenia usług na potrzeby budowy w Berlinie. Strony ustaliły, że za wykonane usługi MN otrzyma wynagrodzenie ryczałtowe w kwocie 55 025 EUR. Na podstawie wystawionych przez MN faktur pośrednich Thelen Technopark Berlin dokonał na jego rzecz zapłaty łącznie kwoty 55 395,92 EUR brutto.

W 2017 r., po wypowiedzeniu umowy o świadczenie usług inżynierskich, MN wystawił za wykonane przez siebie usługi fakturę końcową na kwotę przewyższającą ustaloną przez strony w umowie, na podstawie stawek minimalnych wynikających z Verordnung über die Honorare für Architekten- und Ingenieurleistungen (rozporządzenie w sprawie wynagrodzeń architektów i inżynierów) (zwane dalej „HOAI”). Uwzględniając dokonane już przelewy oraz kwotę zatrzymaną tytułem gwarancji, wytoczył on następnie przeciwko Thelen Technopark Berlin powództwo o zapłatę reszty należnego wynagrodzenia w kwocie 102 934,59 EUR brutto, wraz z odsetkami i kosztami przedsądowej obsługi prawnej.

Powództwo zostało w większości uwzględnione przez sądy pierwszej i drugiej instancji.

Wyrokiem z dnia 4 lipca 2019 r.² Trybunał stwierdził, że poprzez utrzymywanie obowiązkowych taryf za usługi planowania świadczone przez architektów i inżynierów przewidziane przez HOAI Niemcy uchybiły zobowiązaniom, które na nich ciążyą na mocy dyrektywy usługowej. Ponadto Trybunał orzekł³, że przepisy tej dyrektywy stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, zgodnie z którym zabronione jest uzgadnianie w umowach z architektami lub inżynierami wynagrodzeń, które są niższe od stawek minimalnych określonych w HOAI.

W tym kontekście Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości, Niemcy), rozpoznający skargę rewizyjną, w ramach której Thelen Technopark Berlin wniósł o oddalenie powództwa,

¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotycząca usług na rynku wewnętrznym (Dz.U. 2006, L 376, s. 36).

² Wyrok z dnia 4 lipca 2019 r., *Komisja/Niemcy* (C-377/17).

³ Postanowienie z dnia 6 lutego 2020 r., *hapeg dresden* (C-137/18)

zwrócił się do Trybunału z pytaniami dotyczącymi interpretacji prawa Unii. Sąd ten zmierza do ustalenia w istocie, czy z prawa Unii wynika obowiązek odstąpienia przez sąd krajowy rozpoznający spór między jednostkami od zastosowania przepisu prawa krajowego, z którego powód wywodzi swoje roszczenie, gdy przepis ten jest sprzeczny z dyrektywą usługową.

W przedłożonej dzisiaj opinii rzecznik generalny Maciej Szpunar przypomniał na wstępie, że na sądach krajowych ciąży obowiązek dokonywania wykładni prawa krajowego zgodnej z dyrektywami (tzw. wykładni zgodnej). W jego wykonaniu mają one obowiązek, by możliwie w jak najszerszym zakresie interpretować przepisy prawa krajowego w świetle treści i celów danej dyrektywy, tak by doprowadzić do osiągnięcia zamierzonego przez nią skutku. Dopiero w przypadku niemożności dokonania wykładni zgodnej sąd krajowy rozpoznający spór między jednostkami obowiązany jest odstąpić od stosowania przepisu krajowego sprzecznego z dyrektywą w niektórych sytuacjach, m.in. gdy wymaga tego konieczność poszanowania ogólnej zasady prawa Unii, w tym skonkretyzowanej w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”).

Wobec wykluczenia przez sąd odsyłający możliwości dokonania wykładni przepisu krajowego zgodnej z dyrektywą, rzecznik generalny zbadał, czy istnieją w niniejszej sprawie podstawy do odstąpienia przez sąd krajowy od zastosowania przepisu krajowego sprzecznego z dyrektywą w sporze między jednostkami.

Rzecznik generalny zauważył przede wszystkim, że prawodawca Unii – przyjmując dyrektywę usługową – dążył do urzeczywistnienia czy też konkretyzacji dwóch podstawowych swobód rynku wewnętrznego, w tym swobody przedsiębiorczości. Zdaniem rzecznika generalnego, w odróżnieniu od innych aktów prawa pochodnego, które harmonizują wybrane – i zazwyczaj wąskie – aspekty swobody przedsiębiorczości w danym sektorze, dyrektywa usługowa nie służy harmonizacji wybranych aspektów działalności usługowej, lecz uszczegóławia sam traktat. Rozdział III dyrektywy usługowej⁴ konkretyzuje ustanowioną w art. 49 TFUE swobodę przedsiębiorczości. Dlatego powołanie się na przepisy tego rozdziału w sporze przeciwko innej jednostce powinno być dopuszczalne, tak samo, jak dopuszczalne jest bezpośrednie powołanie się w podobnych sytuacjach na traktatową swobodę przedsiębiorczości. Jednocześnie, jak wynika z wyroku Trybunału w sprawach X i Visser⁵, przepisy rozdziału III dyrektywy usługowej znajdują zastosowanie także w sytuacji, w której wszystkie istotne elementy występują w obrębie tylko jednego państwa członkowskiego. Rozdział III dyrektywy usługowej nie tylko zatem konkretyzuje traktatową swobodę przedsiębiorczości, ale też rozciąga granice jej zastosowania na stosunki czysto wewnętrzne. W konsekwencji, w razie niemożności dokonania wykładni zgodnej z prawem Unii, sąd krajowy rozpoznający spór między jednostkami o roszczenie wywiedzione z przepisu krajowego, który określa minimalne taryfy wobec usługodawców w sposób sprzeczny z dyrektywą usługową, musi odstąpić od zastosowania takiego przepisu krajowego.

W dalszej kolejności rzecznik generalny zbadał możliwość odstąpienia od zastosowania spornego przepisu krajowego z uwagi na jego sprzeczność ze swobodą zawierania umów zagwarantowaną w karcie. Z wyjaśnień dotyczących karty praw podstawowych⁶ wynika, że swoboda ta stanowi składową wolności prowadzenia działalności gospodarczej, której poświęcony jest art. 16 karty. Zdaniem rzecznika generalnego swoboda zawierania umów jest prawem uznanym tak w porządkach prawnych państw członkowskich, jak i w prawie Unii. Wynikają z niej dla jednostek określone uprawnienia, w tym uprawnienie do ukształtowania przez strony umowy treści stosunku prawnego poprzez ustalenie wysokości ceny za usługę. Zdaniem rzecznika generalnego, w zakresie w jakim gwarantuje on swobodę stron do ustalenia ceny za usługę, przepis art. 16 jest przepisem „samowykonalnym”, tj. wystarczającym, aby samoistnie przyznawać jednostkom prawo, na które mogą się one powoływać w sporach z innymi jednostkami.

W ocenie rzecznika generalnego, ze swobody zawierania umów wynika prawo jednostki do wolności od ingerencji w autonomię woli stron stosunku prawnego, czy to potencjalnego, czy już

⁴ Zatytułowany „Swoboda przedsiębiorczości dla usługodawców”.

⁵ Wyrok z dnia 30 stycznia 2018 r., X i Visser (C-360/15 i C-31/16).

⁶ Wyjaśnienia dotyczące karty praw podstawowych (Dz.U. 2007, C 303, s. 17).

istniejącego. Podstawowym sposobem ingerencji w swobodę zawierania umów jest ustanowienie dla niej ograniczeń przez państwo. Dlatego obrona przed taką ingerencją w sporze ze stroną umowy, która wywodzi swoje uprawnienie z takiego ograniczenia, dokonywać może się tylko przez podniesienie zarzutu nielegalności ograniczenia swobody. Jego legalność zależy zaś od tego, czy spełnia ono warunki, jakie muszą spełniać ograniczenia praw i wolności wskazane w art. 52 ust. 1 karty⁷. Zdaniem rzecznika generalnego, stwierdzona przez Trybunał w wyroku z dnia 4 lipca 2019 r.⁸ sprzeczność spornego przepisu prawa krajowego ustanawiającego ograniczenie uprawnienia do swobodnego ustalenia ceny z wyznaczającym granice dla przyjęcia takich przepisów przepisem prawa Unii przesądza o konieczności odstąpienia od zastosowania przepisu prawa krajowego. W przypadku takiej sprzeczności nie ma bowiem wątpliwości, że ustanowione w prawie krajowym ograniczenie uprawnienia do swobodnego ustalenia ceny nie spełnia warunków przewidzianych w art. 52 ust. 1 karty. Wobec tego, zdaniem rzecznika generalnego, sąd krajowy powinien odstąpić od zastosowania spornego przepisu prawa krajowego sprzecznego z dyrektywą usługową z uwagi na konieczność poszanowania prawa podstawowego w postaci swobody zawierania umów w zakresie uprawnienia stron do ustalenia ceny.

UWAGA: Opinia rzecznika generalnego nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości. Zadanie rzeczników generalnych polega na przedkładaniu Trybunałowi, przy zachowaniu całkowitej niezależności, propozycji rozstrzygnięć prawnych w sprawach, które rozpatrują. Sędziowie Trybunału rozpoczynają właśnie obrady w tej sprawie. Wyrok zostanie wydany w terminie późniejszym.

UWAGA: Odesłanie prejudycjalne pozwala sądom państw członkowskich, w ramach rozpatrywanego przez nie sporu, zwrócić się do Trybunału z pytaniem o wykładnię prawa Unii lub o ocenę ważności aktu Unii. Trybunał nie rozpoznaje sporu krajowego. Do sądu krajowego należy rozstrzygnięcie sprawy zgodnie z orzeczeniem Trybunału. Orzeczenie to wiąże w ten sam sposób inne sądy krajowe, które spotkają się z podobnym problemem.

Dokument nieoficjalny, sporządzony na użytek mediów, który nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości.

[Pełny tekst](#) opinii jest publikowany na stronie internetowej CURIA w dniu przedłożenia.

Osoba odpowiedzialna za kontakty z mediami: Ireneusz Kolowca ☎ (+352) 4303 2793

⁷ „Wszelkie ograniczenia w korzystaniu z praw i wolności uznanych w niniejszej Karcie muszą być przewidziane ustawą i szanować istotę tych praw i wolności. Z zastrzeżeniem zasady proporcjonalności, ograniczenia mogą być wprowadzone wyłącznie wtedy, gdy są konieczne i rzeczywiście odpowiadają celom interesu ogólnego uznawanym przez Unię lub potrzebom ochrony praw i wolności innych osób”.

⁸ Wyrok z dnia 4 lipca 2019 r., *Komisja/Niemcy* ([C-377/17](#)).